

AZ UNHCR ÁLLÁSPONTJA AZ UKRAJNÁBA VALÓ VISSZATÉRÉSRŐL

2022. március

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	1
A területre történő belépés és nemzetközi védelem.....	2
Az ukrán állampolgárok és az Ukrajnában szokásos tartózkodási hellyel rendelkező személyek sur place (utólagosan, területen beadott) védelem iránti kérelmei	2
Ukrajna biztonságos származási országgént való megjelölése.....	3
(Más nemzetiségű) menekültek és menedékkérők	3
Visszaküldés tilalmára vonatkozó tanács	3

Bevezetés

1. Az Oroszországi Föderáció több hónapon át növelte a katonai jelenlétet az ukrán határ mentén, majd 2022. február 21-én elismerte az önhatalmúlag kikiáltott Donyeck-i Népköztársaságot és Luhanszki Népköztársaságot, és csapatokat vezényelt e két régióba.¹ Az Oroszországi Föderáció 2022. február 24-én „különleges katonai művelet” megindítását jelentette be Ukrajna ellen, és az orosz hadsereg az ország több pontján hadműveletekbe kezdett.² 2022. március 2-án az ukrán csapatok már Kijevet és Harkivot védték a támadásoktól, a civilek pedig metróállomásokra és óvóhelyekre menekültek a gyakori ágyúzások elől.³ Az ukrán kormány elrendelte a felnőtt férfiak általános mozgósítását,⁴ és a jelentések szerint a 18 és 60 év közötti férfiak nem hagyhatták el az országot.⁵
2. Különböző szereplők adtak hangot aggodalmuknak, hogy a konfliktus az emberi jogi helyzet romlásához vezethet, és civil áldozatokkal járhat.⁶ Az orosz agresszióra válaszul az Európai Unió (EU), az Egyesült Államok és mások szankciókat vezettek be az Oroszországi Föderációval szemben, ami az orosz rubel értékének jelentős csökkenését okozta.⁷ Ukrajna és az Oroszországi Föderáció 2022. február 28-án tárgyalásokat folytatott a belarusz határnál.⁸
3. Ukrajnában már a konfliktus eszkalálódása előtt „elhúzódó humanitárius válság” volt tapasztalható: a becslések szerint 2,9 millió embernek volt szüksége humanitárius segítségre főként a keleti területeken.⁹ Ezenkívül Ukrajnában közel 1,5 millió belső menekültet tartottak nyilván.¹⁰ Az országban afganisztáni, szíriai, oroszországi, szomáliai, iraki, iráni, belaruszi és más országokból származó menekültek és menedékkérők is vannak.¹¹ Az ENSZ Humanitárius Ügyeket Koordináló Hivatala (OCHA) szerint a konfliktus „humanitárius katasztrófával fenyeget Ukrajnában és a szomszédos országokban, ahová már most is tömegesen áramlanak az háborús összetűzések elől menekülő emberek”.¹²
4. 2022. február 27-ig a becslések szerint 352 civil veszítette életét, köztük 14 gyermek, és további 1684-en sebesültek meg.¹³ A becslült adatok szerint 2022. március 1-jéig összesen 874 026 személy menekült el az országból, és a menekülthullám gyors ütemben növekszik.¹⁴ A lengyelországi Medyka határátelőhelyen 2022. február 27-én már több mint 30 kilométer hosszú volt a várakozó kocsisor, és mindössze 15 óra alatt 45 200 személy érkezett Lengyelországba.¹⁵ A szomszédos országok – köztük Magyarország, Moldova, Lengyelország, Románia és Szlovákia – 2022. február 27-től fogadták a konfliktus elől menekülő ukránokat, és nagyszámú érkezőre

készültek. 2022. március 1-jéig Lengyelországba 453 982, Romániába 44 540, Magyarországra a becslések szerint 116 348, Szlovákiába 67 000, Moldovába pedig további 79 315 személy érkezett.¹⁶

A területhez való hozzáférés és a nemzetközi védelem

5. Mivel az ukrajnai helyzet továbbra is képlékeny és bizonytalan, az UNHCR elismeri több ország pozitív hozzáállását a menedékjoghoz való hozzáféréssel kapcsolatban, és felszólítja az összes országot, hogy nemzetiségtől függetlenül biztosítson az Ukrajnából menekülő civileknek megkülönböztetésmentes hozzáférést a területéhez, és mindenkor tartsa tiszteletben a visszaküldés tilalmának elvét.
6. A koherens védelem biztosításának és az uniós tagállami válaszlépések harmonizálásának, valamint a visszaküldéssel szembeni azonnali védelem és a bánásmódra vonatkozó alapvető normák betartásának az Európai Unió átmeneti védelemről szóló irányelve szerinti ideiglenes védelem lehet az egyik módja.¹⁷ Az UNHCR tudatában van az ezzel kapcsolatos egyeztetéseknek, és üdvözli azokat.
7. Ukrajna állampolgárainak és az ott korábban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező személyeknek a nemzetközi védelmet igénylő valamennyi kérelmét a nemzetközi és regionális menekültjoggal összhangban, tisztességes és hatékony eljárások keretében kell elbírálni. Az UNHCR aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a közelmúlt ukrajnai fejleményei miatt megnövekszik az Ukrajnából menekülő emberek nemzetközi védelem iránti igénye, akár az 1951. évi egyezmény vagy a regionális menekültügyi dokumentumok értelmében, akár a nemzetközi védelem egyéb formáinak kedvezményezettjeként.¹⁸
8. Tekintettel az Ukrajna egész területén fennálló bizonytalan helyzetre, az UNHCR nem tartja helyénvalónak, hogy bármely ország a belső védelmi vagy áttelepítés alternatívára hivatkozva megtagadja a nemzetközi védelmet az ukrán állampolgároktól és az Ukrajnában korábban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező személyektől.
9. Azon személyeknél, akiknek kérelmét a közelmúltbeli események előtt elutasították, a jelenlegi ukrajnai helyzet megváltozott körülményeket eredményezhet, amelyeket figyelembe kell venni, ha új menedéjog iránti kérelmet nyújtanak be.
10. Lehetnek olyan személyek, akiket olyan cselekményekkel hoztak összefüggésbe, amelyek az 1951. évi egyezmény 1F. cikkében foglalt kizáró klauzula hatálya alá vonják őket.¹⁹ Ilyen esetekben gondosan meg kell vizsgálni az egyéni felelősség kérdését olyan bűncselekményekben, amelyek a nemzetközi menekültvédelemből való kizárást eredményezhetik számukra. Ezen túlmenően a menedéjog polgári jellegének megőrzése érdekében a tagállamoknak gondosan fel kell mérniük az érkezők helyzetét, hogy azonosítani tudják a fejtartó elemeket, és elkülönítsék őket a polgári menekültektől.²⁰

Az ukrán állampolgárok és az Ukrajnában szokásos tartózkodási hellyel rendelkező személyek sur place (utólag, területen beadott) védelem iránti kérelmei

11. Sok ukrán állampolgár (vagy korábban Ukrajnában szokásos tartózkodási hellyel rendelkező személy) jelenleg más országokban tartózkodik, és ott a konfliktus kiéleződése előtt kapott, például tanulmányokhoz vagy munkához kapcsolódó jogállást élvez. Az UNHCR azt ajánlja, hogy ahol lehetséges és helyénvaló, a meglévő jogállást hosszabbítsák meg addig, amíg arra szükség van.

Az ilyen jogállású személyeket azonban nem szabad megakadályozni abban, hogy menedékkérelmet nyújtsanak be.

Ukrajna biztonságos származási országgént való megjelölése

12. A jelenlegi körülmények között az UNHCR nem tekinti Ukrajnát „biztonságos származási országnak”. A tagállamoknak ezért le kell venniük Ukrajnát a „biztonságos származási országok” listájáról. Az UNHCR ennek megfelelően felszólítja a tagállamok kormányait, hogy ne alkalmazzanak gyorsított és csökkentett eljárási biztosítékokat tartalmazó eljárásokat (beleértve a nem felfüggesztő hatályú fellebbezéseket) az ukrán állampolgárok vagy ukrainai szokásos tartózkodási hellyel rendelkező személyek nemzetközi védelem iránti kérelmeire; és ne alkalmazzanak ezekre a személyekre más befogadási feltételeket, mint bármely más nemzetközi védelmet kérelmező személyre.

(Más nemzetiségű) menekültek és menedékkérők

13. Az ukrántól eltérő nemzetiségű személyek is dönthetnek úgy vagy kényszerülhetnek arra, hogy a konfliktussal kapcsolatos fejlemények miatt elhagyják Ukrajnát, és ezt lehetővé is kell tenni a számukra. E személyek egy részét már korábban menekülteként ismerhették el, kiegészítő védelemben részesülhettek vagy menedékkérőként regisztrálhatták őket Ukrajnában. Az Ukrajnában tartózkodó menedékkérők és menekültek legnagyobb csoportját az afgán és szíriai állampolgárok alkotják, őket pedig az Oroszországi Föderáció és más országok állampolgárai követik a sorban. Ukrajna korábban is a menekülteket és egyéb módon nemzetközi védelemre szoruló embereket befogadó ország volt, és az is marad. Ha ezek az emberek biztonságot keresve tovább utaznak, nemzetközi védelem iránti kérelmüket a nemzeti menekültügyi eljárások keretében kell elbírálni. Ezenkívül lehetnek olyan külföldi állampolgárok vagy hontalan személyek, akik korábban Ukrajnában tartózkodtak, viszont ott (még) nem folyamodtak nemzetközi védelemért, mielőtt a jelenlegi körülmények miatt kénytelenek voltak elhagyni az országot. Az UNHCR ajánlása értelmében ezeket a személyeket annak az országnak a nemzeti menekültügyi eljárása alá kell vonni, ahol nemzetközi védelmet kérnek.

Visszaküldés tilalmára vonatkozó tanács

14. Mivel az ukrainai helyzet ingatag, és még jó ideig bizonytalan maradhat, az UNHCR felszólítja a tagállamokat, hogy függesszék fel az ukrán állampolgárok és a korábban Ukrajnában szokásos tartózkodási hellyel rendelkező személyek visszatoloncolását, beleértve azokat is, akiknek a menedékkérelmét már elutasították. A visszatoloncolás tilalma minimumszabályként szolgál, és mindaddig érvényben kell maradnia, amíg az ukrainai biztonsági helyzet annyira számottevően nem javul, hogy lehetővé tegye a nemzetközi védelemre nem szoruló személyek biztonságos és méltóságteljes visszatérését.
15. Az UNHCR továbbra is figyelemmel fogja kísérni az ukrainai helyzetet, hogy felmérje az aktuális helyzetből adódó nemzetközi védelem iránti igényeket.

¹ Jamestown Foundation, *Russia Recognizes Donetsk, Luhansk Satrapies as 'Independent States'*, 2022. február 22., www.ecoi.net/en/document/2068374.html; BBC, *Ukraine Crisis: Russia Orders Troops into Rebel-Held Regions*, 2022. február 21., www.bbc.com/news/world-europe-60468237; Deutsche Welle (DW), *Russia Recognizes Independence of Ukraine Separatist Regions*, 2022. február 21., www.dw.com/en/russia-recognizes-independence-of-ukraine-separatist-regions/a-60861963.

² Time, *Here's What We Know So Far About Russia's Assault on Ukraine*, 2022. február 24., <https://time.com/6150708/russia-ukraine-invasion-war/>; Aljazeera, *Timeline: Putin Attacks Ukraine - How It Happened*, 2022. február 24., www.aljazeera.com/news/2022/2/24/timeline-putin-attacks-ukraine-how-it-happened.

- ³ Aljazeera, *Many Deaths as Russia Intensifies Bombardment of Ukraine Cities*, 2022. március 2., www.aljazeera.com/news/2022/3/2/more-deaths-as-russia-intensifies-bombing-of-ukraine-cities; CNN, *Russia Bombs Residential Area of Kharkiv and Intensifies Kyiv Assault as Talks with Ukraine End*, 2022. március 1., <https://edition.cnn.com/2022/02/28/europe/ukraine-russia-invasion-monday-intl-hnk/index.html>; The Guardian, *Russia Launches Multiple Rocket Attacks in Kharkiv and Renews Kyiv Assault*, 2022. február 28., www.theguardian.com/world/2022/feb/28/russian-rocket-strikes-kill-dozens-in-kharkiv-as-ukraine-russia-talks-begin.
- ⁴ A 2022. február 24-én kiadott rendelet szerint az általános mozgósítást a következő területeken kell végrehajtani: Vinnicja, Voliny, Dnyipro, Donyeck, Zsitomir, Kárpátalja, Zaporizzsja, Ivano-Frankivszk, Kijev, Kirovohrad, Luhanszk, Lviv, Mikolajiv, Odessza, Poltava, Rivne, Szumi, Ternopil, Harkiv, Herszon, Herszon Cserkaszi, Csernyivci, Csernyihiv régiók és Kijev városa. Az UNHCR rendelkezésére álló információk, 2022. február 28. Lásd még: Reuters, *Ukrainian President Signs Decree on General Mobilisation of Population - Interfax*, 2022. február 24., www.reuters.com/world/europe/ukrainian-president-signs-decree-general-mobilisation-population-interfax-2022-02-24/; DW, *Ukraine President Orders General Mobilization*, 2022. február 24., www.dw.com/en/ukraine-president-orders-general-mobilization/a-60908996.
- ⁵ Aljazeera, *'We Are Going to Defend Ourselves': Ukrainians Join War Front*, 2022. február 27., www.aljazeera.com/news/2022/2/27/we-are-going-to-defend-ourselves-ukrainians-join-war-front; The Intercept, *In Ukraine's West, Conscripts of all Ages Head to Battle, Expressing Outrage at Putin's Invasion*, 2022. február 26., <https://theintercept.com/2022/02/26/ukraine-russia-invasion-conscription/>; The Independent, *Ukraine Tells Citizens to Make Molotov Cocktails to Fight Russia and Lifts Age Limits on Army Recruitment*, 2022. február 25., www.independent.co.uk/news/world/europe/russia-ukraine-army-age-lifted-b2023117.html; Channel News Asia, *Guards Fire Shots as Ukrainians Try to Cram onto Evacuation Trains*, 2022. február 25., www.channelnewsasia.com/world/ukraine-russia-invasion-evacuation-train-shots-fired-2520346; Hungary Today, *Masses of Ukrainian Refugees Cross the Hungarian Border on Foot*, 2022. február 25., <https://hungarytoday.hu/ukrainian-war-refugees-hungarian-border-ethnic-hungarians/>. Egyes jelentések szerint nem ukrán állampolgárságú személyeket, köztük külföldi diákokat is megakadályoztak abban, hogy elhagyják Ukrajnát. BBC, *Ukraine Conflict: Nigerian Outrage as Treatment of Students at Poland Border*, 2022. február 28., www.bbc.com/news/world-africa-60555650; Business Insider, *African Students Fleeing the Russian Invasion Say They Have Been Prevented from Crossing to Poland Due to a 'Ukrainians' First' Policy*, 2022. február 27., www.businessinsider.com/african-students-ukrainians-first-policy-preventing-them-leaving-war-zone-2022-2.
- ⁶ Lásd például: Amnesty International, *Soaring Concern for Human Rights and Human Lives as Russia Invades Ukraine*, 2022. február 24., www.amnesty.org/en/latest/news/2022/02/soaring-concern-for-human-rights-and-human-lives-as-russia-invades-ukraine/; Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatala (OHCHR), *UN Human Rights Chief Urges an Immediate Halt to the Russian Federation's Military Action Against Ukraine*, 2022. február 24., www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=28153&LangID=E; Human Rights Watch (HRW), *Russia, Ukraine & International Law: On Occupation, Armed Conflict and Human Rights*, 2022. február 23., www.hrw.org/news/2022/02/23/russia-ukraine-international-law-occupation-armed-conflict-and-human-rights.
- ⁷ The Guardian, *Ukraine War: Sanctions-Hit Russian Rouble Crashes as Zelenskiy Speaks of 'Crucial' 24 Hours*, 2022. február 28., www.theguardian.com/world/2022/feb/28/ukraine-war-sanctions-hit-russian-rouble-crashes-as-zelenskiy-speaks-of-crucial-24-hours; Reuters, *Russia's Isolation Deepens as Ukraine Resists Invasion*, 2022. február 28., www.reuters.com/world/europe/russias-isolation-deepens-ukraine-resists-invasion-2022-02-28/.
- ⁸ The Independent, *Ukraine-Russia News Live: Stage Set for Belarus Peace Talks After Putin Puts Nuclear Forces on High Alert*, 2022. február 28., www.independent.co.uk/news/world/europe/russia-ukraine-latest-putin-kyiv-zelensky-war-update-b2024651.html. Nem születtett tűzszüneti megállapodás, a felek pedig abban egyeztek meg, hogy kitűzik a tárgyalások második fordulóját. Amerika Hangja (VOA), *Ukraine, Russia Prep for 2nd Round of Talks as Kyiv Demands Cease-Fire*, 2022. február 28., www.voanews.com/a/russia-faces-diplomatic-economic-pressure-as-ukraine-resists-invasion-6462659.html.
- ⁹ Az ENSZ Humanitárius Ügyeket Koordináló Hivatala (OCHA), *2022 Humanitarian Needs and Response Overview: Ukraine*, 2021. november 30., www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/ukraine_hno_hrp-en.pdf, 2., 4. o.
- ¹⁰ OCHA, *Ukraine: Situation Report*, 2021. október 22., <https://reports.unocha.org/en/country/ukraine/card/2bMBM0ECTo/>. A helyzet gyorsan változik, ezért ezek az adatok és egyéb statisztikák is változhattak, így nem hagyatkozhatunk rájuk az aktuális számok meghatározásához. Lásd például: BBC, *Ukraine Crisis: How Many Refugees and Where Might They Go?*, 2022. március 2., www.bbc.com/news/world-60555472.
- ¹¹ UNHCR, *Ukraine: Thematic Update*, 2021. május 27., www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2021/03/2021-03-UNHCR-UKRAINE-Refugee-and-Asylum-Seekers-Update_FINAL-1.pdf, 1–2. o. Lásd még: UNHCR, *Ukraine: Refugees and Asylum-Seekers*, letöltés: 2022. február 25., www.unhcr.org/ua/en/refugees-asylum-seekers.
- ¹² OCHA, *Ukraine: Humanitarian Impact Situation Report*, 2022. február 27., <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Ukraine%20Situation%20Report%2027Feb2022.pdf>, 2. o. „A jelenlegi szituáció tovább súlyosbítja a donbázi régióban már amúgy is problémás humanitárius helyzetet, és új, több gazdasági ágazatot érintő szükségleteket generál az egész országban.” OCHA, *Ukraine: Humanitarian Impact Situation Report*, 2022. február 26., https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2022-02-26_Ukraine_Situation%20Report%20%231.pdf, 2. o.
- ¹³ BBC, *Ukrainian Cities on Alert After Night of Shelling as a 'Crucial' Day Begins*, 2022. február 28., www.bbc.com/news/world-europe-60551688; ABC News, *Dozens of Civilians Killed and Injured as Russia's Assault on Ukrainian Cities Continues*, 2022. február 28., www.abc.net.au/news/2022-02-28/ukraine-russia-war-civilians-killed-injured/100867166. 2022. február 27-én az OCHA megjegyezte, hogy „a tényleges szám [az áldozatok száma] jóval magasabb lehet, mivel sok bejelentett áldozatot még nem erősítettek meg.” OCHA, *Ukraine: Humanitarian Impact Situation Report*, 2022. február 27., <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Ukraine%20Situation%20Report%2027Feb2022.pdf>, 1. o. Lásd még: OCHA, *Ukraine: Humanitarian Impact Situation Report*, 2022. március 1., <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Ukraine%20Situation%20Report%201%20March%202022.pdf>, 1. o.

- ¹⁴ Ezeket az adatokat továbbra is frissíteni fogják és elérhetővé teszik az UNHCR adatportálján: UNHCR, *Operational Data Portal: Ukraine Refugee Situation*, letöltés: 2022. március 2., <http://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
- ¹⁵ Washington Post, *Miles-Long Lines, the Kindness of Strangers, an Uncertain Future: Scenes from the Ukraine-Poland Border*, 2022. február 27., www.washingtonpost.com/world/2022/02/27/ukraine-russia-refugees-poland/; Az UNHCR Twitter-üzenete, 2022. február 27., https://twitter.com/RefugeesMedia/status/1497866275317587971?s=20&t=MzY_axbz7LkgOBcSYC-bFw.
- ¹⁶ UNHCR, *Operational Data Portal: Ukraine Refugee Situation*, letöltés: 2022. március 2., <http://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>. Lásd még: BBC, *Ukraine Crisis: How Many Refugees and Where Might They Go?*, 2022. március 2., www.bbc.com/news/world-60555472; UNHCR, *UNHCR Mobilizing to Aid Forcibly Displaced in Ukraine and Neighbouring Countries*, 2022. március 1., www.unhcr.org/news/briefing/2022/3/621deda74/unhcr-mobilizing-aid-forcibly-displaced-ukraine-neighbouring-countries.html; Reuters, *Around 350,000 Refugees Have Entered Poland from Ukraine, Says Deputy Minister*, 2022. március 1., www.reuters.com/world/europe/around-350000-refugees-have-entered-poland-ukraine-says-deputy-minister-2022-03-01/
- ¹⁷ Az Európai Unió 2001/55/EK irányelve (2001. július 20.) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumszabályairól, valamint a tagállamoknak e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről, 2001. augusztus 7., <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:0012:0023:EN:PDF>.
- ¹⁸ Az alkalmazandó keretek közé tartozik az 1951. évi menekültügyi egyezmény és annak 1967. évi jegyzőkönyve; az EU kvalifikációs irányelve [Európai Unió, *Az Európai Parlament és a Tanács a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról szóló, 2011. december 13-i 2011/95/EU irányelve (átdolgozás)* („kvalifikációs irányelv”), www.refworld.org/docid/4f06fa5e2.html]; vagy más alkalmazandó regionális keretek, beleértve az 1969-es OAU-egyezményt és a Cartagenai Nyilatkozatot [*Cartagena Declaration on Refugees, Colloquium on the International Protection of Refugees in Central America, Mexico and Panama*, 1984. november 22., www.refworld.org/docid/3ae6b36ec.html].
- ¹⁹ UNHCR, 5. számú nemzetközi védelmi iránymutatás: A kizáró klauzulák alkalmazása: A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény 1F. cikke, 2003. szeptember 4., CR/GIP/03/05, www.unhcr.org/refworld/docid/3f5857684.html.
- ²⁰ Lásd: UNHCR, *Operational Guidelines on Maintaining the Civilian and Humanitarian Character of Asylum*, 2006. szeptember, www.refworld.org/docid/452b9bca2.html.